

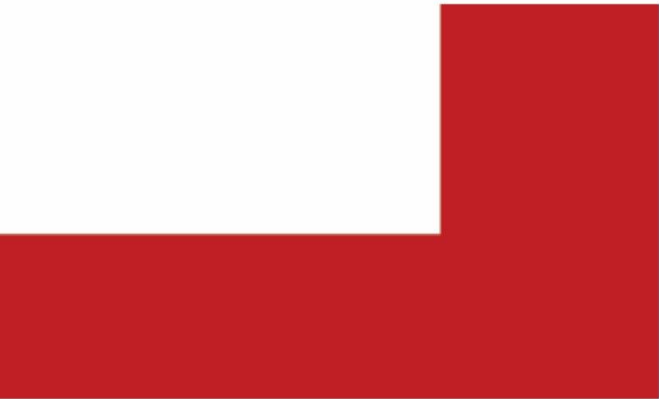

RAAP België – Rapport 682

Archeologienota Aanleg van een Meander aan de Grote Gete in Tienen te Tienen

Archeologisch Vooronderzoek

Programma van Maatregelen
Bureauonderzoek – 2021C490

R A A P

Colofon

Titel: Archeologienota Aanleg van een Meander aan de Grote Gete in Tienen te Tienen (Archeologisch Vooronderzoek)

Programma van Maatregelen

Bureauonderzoek – 2021C490

Versie: 12-05-2021

Auteur(s): Gill Thomas, Floris Philipsen

Projectleider: Mieke Van de Vijver

Projectmedewerkers:

Projectbegeleider:

Aardkundige:

Raaproject: TIGE01

Erkend archeoloog: RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

Bewaarplaats documentatie: RAAP België BV, Begoniastraat 13, 9810 Eke

Bevoegd gezag: Agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BV

Begoniastraat 13

9810 Eke

Telefoon 09/311 56 20

E-mail: raap@raap.be

Website: www.raap.be

© RAAP België BV, 2021

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1 Gemotiveerd advies – geen vervolg	4
1.1 Samenvatting van het vooronderzoek	4
1.2 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek	6
1.3 De aan-/afwezigheid van een archeologische site	6
1.4 Impactbepaling.....	6
2 Programma van maatregelen	7

1 Gemotiveerd advies – geen vervolg

1.1 Samenvatting van het vooronderzoek

RAAP België voerde een archeologisch vooronderzoek voor de aanleg van een meander aan de Grote Gete in Tienen. Dit gebeurde in functie van het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen.

Het archeologisch vooronderzoek had tot doel na te gaan of er kans is op aanwezigheid van waardevolle archeologische resten. Er zijn gegevens verzameld over de aardkundige, archeologische en historische context van het plangebied. Op basis daarvan is een archeologische verwachting opgesteld en is nagegaan wat de invloed is van de werken op het archeologisch erfgoed. Deze onderzoekstappen hebben geleid tot een advies.

Tienen bevindt zich op de ecoregio van de krijt-leemgebieden en van het golvend Haspengouws leemdistrict. Het plangebied bevindt zich in de vallei van de Grote Gete (ca. 42 m +TAW en 42,5m +TAW.), die op het einde van het Tertiair gevormd werd. In deze periode lag namelijk de kustlijn in dit gebied, maar bij het wegtrekken van de zee richting het noordwesten, vormde op deze vlakte zich een rivierstelsel. Tijdens het quartair werd de gehele Getevallei (Kleine en Grote Gete) opgevuld door sedimentatie en veenvorming. Het complex van de Getevallei is een relatief brede en vlakke vallei waarin verschillende zijbeken instromen. Uiteindelijk stroomt de Gete nabij Halen in de Demer en vormt dit het einde van de Getevallei.

Ter hoogte van het plangebied is de dikte van de quartaire afzettingen rond 11 m onder het maaiveld. Het profieltype die voornamelijk voorkomt volgens de quartairgeologische kaart is 3a: fluviatiele afzettingen en afzettingen van het Holoceen bovenop Eolische zandige tot siltige afzettingen van het Weichseliaan onder hellingsafzettingen van het Quartair met daaronder fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. Aan de oostelijke zijde komt profieltype 2 voor: eolische zandige tot siltige afzettingen van het Weichseliaan, mogelijk Vroeg-Holoceen. In het noordelijk en centraal deel van Vlaanderen is dit zand tot zandleem, in het zuiden eerder silt (loess). Deze afzettingen liggen op hellingsafzettingen uit het Quartair. Bodemkundig komen 2 bodemtypes voor OT, antropogene gronden, en Aep, natte leembodems zonder profiel. Op basis van een aantal boringen rond het plangebied is het duidelijk dat dit leempakket (Aep) ruwweg 5 meter dik is en een in het Holoceen gevormde veenlaag afdekt. Vermoedelijk is het paleolithisch loopniveau niet langer aanwezig is ter hoogte van deze verveende geulen. Daarnaast lijkt het onwaarschijnlijk dat er in deze geulen door mesolithische jagers-verzamelaars kampementen zijn opgetrokken. De veenvorming gedurende de eerste helft van het Holoceen getuigt van een zeer natte bodem die hiervoor minder geschikt was. Enkel voor het hoger gelegen gedeelte in het oosten geldt, is de veenvorming niet duidelijk. In boring GEO 57/1934 E (slechts 5 m diep) werd onder het leempakket geen veen aangeboord. Verder boringen aan de oostelijke zijde van het plangebied tonen ook aan dat de Grote Gete nooit is opgeschoven tot waar nu de Invalsweg ligt. Deze boringen leverden enkele meters zandige leemhoudende grond die minstens deels als hellingsafzetting moet worden gezien. De grens van deze hellingsafzettingen (en het onderliggende materiaal waaruit de hellingen van de vallei oorspronkelijk bestaan) en de alluviale afzettingen van de Grote Gete ligt nu vlak binnen het plangebied aan de oostelijke zijde.

Het archeologische potentieel is in deze oostelijke strook moeilijk in te schatten, omdat het niveau dat in de steentijd het oppervlak vormde hier zeker niet 5,0 meter diep ligt zoals in het westelijke deel van het plangebied. De Grote Gete heeft zich hier immers niet ingesneden in de bodem. Er bestaat dus een aanzienlijke kans dat eventueel op (de voet van) de helling aanwezige sites ofwel afgedekt zijn door materiaal van hoger op de helling of dat de sites zelf door erosie in hellingafwaartse richting zijn verplaatst. Een andere mogelijkheid is dat de aangeboorde pakketten een antropogene oorsprong hebben, wat zou betekenen dat er flink is ingegrepen in de bodem van deze hellingszone. Beide scenario's kunnen voor de bewaringstoestand van een eventueel aanwezige site in deze zone dus gunstig of ongunstig zijn uitpakken.

Archeologisch bevindt het plangebied zich in een regio, die sinds het Neolithicum bewoond werd. Op minder dan 1 km ten noordwesten ligt de Romeinse vicus van Tienen op het Grijpenveld. Voornamelijk de middeleeuwse periode is sterk vertegenwoordigd. Aan de hand van historisch bron- en kaartmateriaal kan een rijk bodemarchief aangetoond worden. Deze worden bevestigd door verschillende opgravingen in het stadscentrum. Het plangebied valt op het kaartmateriaal buiten de bewoningskernen en bevindt zich langs de 3de stadsomwalling uit de vroege 14de eeuw. Op basis van het historisch kaartmateriaal en de orthofoto's uit de 20ste eeuw kan gesteld worden dat het plangebied weinig tot geen verstoringshistoriek kent.

Voor het overgrote, lager gelegen deel van plangebied geldt een lage kans op het aantreffen vindplaatsen van jager-verzamelaars aangezien er zich hier in de bodem diep ingesneden en later opgevulde riviergeulen bevinden. Deze geulen hebben tijdens het paleo- en het mesolithicum geen gunstige condities geboden voor het opslaan van een kamp. Er kan echter niet worden uitgesloten dat er in of onder het veen sporadisch resten uit deze periodes voorkomen van zogenaamde 'off site' activiteiten. Aan de zuidoostelijke zijde van het plangebied bevindt zich de overgang van de stroomvlakte van de Grote Gete en de helling van de vallei. Hiervoor is minder duidelijk geworden hoe de bodem is opgebouwd en kan dus geen duidelijke verwachting worden opgesteld. Het is mogelijk dat er op de helling sites aanwezig waren, maar dat deze door hellingerosie of menselijk ingrijpen zijn aangetast óf juist zijn afgedekt en zeer goed bewaard zijn. Dit is in het kader van de geplande ingrepen echter minder relevant.

Het plangebied bevindt zich sinds de vroege 14de eeuw binnen de historische stadskern van Tienen, echter niet binnen een van de woonwijken. Vanaf het vroegste kaartmateriaal uit de 16de eeuw wordt het plangebied steeds onbewoond weergegeven, wat een indicatie is voor een lage verwachting naar bewoning toe uit de middeleeuwse perioden. Enkel aan langs de Grote Gete wordt vanaf de kaart van Deventer een gebouw afgebeeld dat deel uitmaakt van de middeleeuwse watermolen.

Door combinatie van de cartografische informatie met de informatie die uit het aardkundige luik bekomen werd door o.a. het DTM in detail te bekijken, en de bodemkundig gegevens op perceelsniveau te bekijken, wordt duidelijk dat de locatie van de 14de eeuwse stadsomwalling buiten het voorliggende plangebied en zeker ten zuiden van de geplande werkzaamheden gelokaliseerd dient te worden. Meer nog, wanneer alle informatie samengelegd wordt, wordt duidelijk dat de huidige Getestraat inderdaad aangelegd werd bovenop de omwalling, en dat de brede strook aangeduid op de 19de eeuwse kaarten die het restant is van de "omheining" zich verder uitstrekt ten zuiden van de huidige Getestraat, waar dan wellicht de gracht liep die te zien is op de 16de tot 18de eeuwse kaarten.

De weide waarin het plangebied zich bevindt stond bekend als een minderwaardige grond die zelfs voor landbouw/veeteelt amper in aanmerking kwam, en gevoelig bleek te zijn voor overstromingen.

De verwachting is hier dus opnieuw laag.

Voor het plangebied is er een lage verwachting voor sites binnen beekdalen. Specifiek voor steentijdsites is er een zeer kleine kans op het voorkomen van hogere gelegen ruggen. Dit op basis van het 5 m diepe veen dat verschillende opge vulde geulen aantoont.

Op basis van het onderzoek blijkt dat er voldoende gegevens bekend zijn omtrent de bodemopbouw van het terrein en ook het bedreigde archeologisch potentieel van het projectgebied. Er wordt geen verder archeologisch vooronderzoek geadviseerd.

1.2 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Tijdens het bureauonderzoek zijn de noodzakelijke landschappelijke, archeologische en historische data geraadpleegd. Op basis van deze gegevens is een uitspraak gedaan worden over de aan-/afwezigheid van archeologisch erfgoed. Er is een archeologische verwachting opgesteld en de afweging voor de noodzaak tot verder vooronderzoek heeft een voldoende gefundeerde conclusie opgeleverd.

De geplande werkzaamheden zullen geen impact hebben op eventueel aanwezige archeologische resten. Er is een lage kans op een aanwezigheid van een archeologisch site.

1.3 De aan-/afwezigheid van een archeologische site

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat het plangebied **een lage archeologische verwachting kent voor alle archeologische perioden** (jager-verzamelaars tot de Eerste Wereldoorlog). Hoewel in de onmiddellijke nabijheid van de 3de stadsomwalling uit de 14de eeuw, heeft het plangebied zich telkens op een ongunstige plaats binnen de vallei van de Grote Gete bevonden. Door de aanwezigheid van diep ingesneden en later opge vulde riviergeulen in de bodem, is er een lage kans op vindplaatsen van jager-verzamelaars. Er kan echter niet worden uitgesloten dat er in of onder het veen sporadisch resten uit deze periodes voorkomen van zogenaamde ‘off site’ activiteiten. Ook sporensites worden niet verwacht. Op het historisch kaartmateriaal wordt binnen het plangebied geen bewoning weergegeven, wat een indicatie is voor deze lage verwachting. Ook oudere sporen van bewoning lijken binnen deze context weinig aangewezen. Voor sites binnen de stadskern komt het plangebied niet in aanmerking omdat deze nooit binnen een van de woonwijken heeft gelegen. Uiteindelijk is er voor het plangebied een lage verwachting voor sites binnen beekdalen. Op basis van het 5 m diepe veen is er specifiek voor steentijdsites is een zeer kleine trefkans.

1.4 Impactbepaling

Ondanks dat de werken een grote impact hebben ter hoogte van de geplande meanders en de oevers, zullen deze geen of een beperkte impact hebben op een eventueel archeologisch bodemarchief. Het bureauonderzoek heeft op basis van historische en bodemkundige gegevens de afwezigheid en/of lage trefkans van eventuele archeologische sites aangetoond.

2 Programma van maatregelen

Er wordt geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.

Wel blijft de **meldingsplicht** gelden bij toevalsvondsten (ofwel de vondst van een roerend of onroerend goed met archeologische erfgoedwaarde, zoals deze omschreven wordt in Artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013). Dit geldt voor vondsten gedaan buiten de context van archeologisch vooronderzoek, archeologische opgravingen, of gebruik van een metaaldetector.